

Sigtuna friskola AB Org.nr. 556748-2707  
[kontakt@skolanbergius.se](mailto:kontakt@skolanbergius.se)

2022-06-17  
Dnr 2019:5616

# Beslut

---

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med  
lärande för hållbar utveckling vid Skolan Ber-  
gius 7-9 i Sigtuna kommun med huvudmannen  
Sigtuna friskola AB

## Inledning

---

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Skolan Bergius 7-9 avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

## Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

## Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Skolan Bergius 7-9:

### ***Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling***

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

### ***Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen***

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

### ***Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling***

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

### **Uppföljning**

Huvudmannen ska senast den 2022-12-16 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till [dokument.goteborg@skolinspektionen.se](mailto:dokument.goteborg@skolinspektionen.se) eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

## Skolinspektionens bedömningar

---

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

### Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att det i flera delar finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur skolan ska arbeta framledes. Dock framkommer det i intervjuer att förståelsen inte omfattar alla lärare och ämnen på skolan och därmed finns det behov av att förtydliga och utforma vad arbetet med vad lärande för hållbar utveckling innebär på skolan som helhet. Rektors styrning ger lärarna utrymme för ansvarstagande, inflytande och initiativtagande gällande ämnesövergripande samarbeten inom lärande för hållbar utveckling. Flertalet lärare beskriver att de anpassar ämnesplaneringen för blockundervisning så att eleverna ska förstå hållbarhetsfrågor som en helhet där de olika dimensionerna framträder utifrån samhälleliga dilemman och perspektiv. Det framkommer även att skolan i flera delar tillvaratar kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling samt att rektors styrning möjliggör samarbeten med det omgivande samhället så att verkliga lärmiljöer bidrar till elevernas lärande. Gällande skolans uppföljande arbete med lärande för hållbar utveckling så

sker det till viss del inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, däribland uppföljning av elevers upplevda delaktighet och inflytande.

***Utbildningen präglas i flera delar av en gemensam förståelse med inriktning mot lärande för hållbar utveckling***

Skolinspektionens granskning visar på att det i flera delar finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling innebär på skolan men denna förståelse omfattar inte samtliga lärare på skolenheten. Den gemensamma förståelsen visar sig genom hur skolan organiserar och arbetar med lärande för hållbar utveckling i blockundervisningen där de tre dimensionerna ingår. Förståelsen skildrar både rektor och lärare med att de startade upp skolan med enbart vegetarisk kost och att lärarna fick kompetensutbildning kring hållbar utveckling och den miljöpåverkan som köttkonsumtionen har både ekologiskt och ekonomiskt. Både lärare och rektor lyfter fram att de inte använt begreppet lärande för hållbar utveckling i deras gemensamma arbete. De uppger dock att samplaneringen av undervisningen med lärande för hållbar utveckling har varit den gemensamma utgångspunkten för att stödja och bidra till elevernas handlings- och problemlösningsförmåga i blockundervisningen. Lärare beskriver till exempel blockundervisning där eleverna arbetar fram olika framtida energikonsumtioner där både den miljömässiga och den ekonomiska dimensionen jämförs inom olika energikällor och där eleverna sedan får ta ställning och argumentera för sina val. Ett annat arbetsområde inom blockundervisningen där både lärare och rektor illustrerar den gemensamma förståelsen kring lärande för hållbar utveckling som utgår från den sociala dimensionen, är arbetet om hedersvåld som sker i alla klasser varje år. Lärarna beskriver i intervjuer och i informationsinhämtning hur de tre dimensionerna inom hållbar utveckling präglar undervisningen och att det förtydligas i blockundervisningen för en större förståelse och helhet för eleverna. Rektor och lärare utarbetar tillsammans en läsårsplan för blockundervisningen och deras samplanering utgör en viktig del av det ämnesövergripande och kollegiala samarbetet som berör lärande för hållbar utveckling. Granskningen visar dock att det finns ett behov hos några lärare att rektor förtydligar vad arbetet med lärande för hållbar utveckling innebär för skolan som helhet. Det framkommer i intervjuer att alla lärare inte känner sig trygga med vad skolans arbete med lärande för hållbar utveckling innebär för deras undervisning då vissa lärare berättar i intervjuerna att det inte behandlas i deras ämnen nämnvärt.

***Lärarna ges förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan***

Granskningen visar att rektors styrning och organisation ger lärarna förutsättningar till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i arbetet med lärande för hållbar utveckling. I både intervjuer och informationsinhämtningen framgår det att lärarna är delaktiga i att planera och prioritera kring mål och beslut gällande lärande för hållbar utveckling. Genom att skolan har systematisk blockundervisning som samplaneras innan läsårsstart med all skolpersonal så skapas förutsättningar för

både ansvarstagande och initiativtagande i planeringsarbetet enligt både lärare och rektor. Lärarna beskriver att blockundervisningen möjliggör att eleverna kan se den röda tråden i de olika ämnena och det blir en helhet för elevernas lärande. I intervju med både lärare och rektor beskriver de bland annat ett skolövergripande arbete med samtliga elever med Håll Sverige rent och hur det arbetet synliggjorde de tre hållbarhetsdimensionerna<sup>1</sup> och de globala målen.

### ***Skolan tillvaratar kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling***

I granskningen framkommer att skolan tillvaratar kompetens och erfarenhet hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Skolan har flertalet elevassistenter och de utgör ett viktigt stöd för eleverna i undervisningen. De är nära eleverna och medverkar även av undervisningen med både elever och lärare berättar lärare. Vidare beskriver både rektor, lärare och elever att de har ett nära samarbete med kökschefen och att de har matråd tillsammans en gång i månaden. I hem- och konsumentkunskapen kopplas också skolans vegetariska skollunch till undervisningen med både matsvinn och klimatsmarta val som en viktig del i samverkan med matbespisningspersonalen på skolan. Som en del i arbetet med lärande för hållbar utveckling har lärarna tillsammans med studie- och yrkesvägledaren samplanerat under pandemin. Detta för att möjliggöra och utveckla ett alternativ till den prao som uteblev för årskurs nio där de istället genomförde aktiviteter utifrån Håll Sverige Rents koncept.

### ***Rektors styrning ger goda möjligheter till kontakt med det omgivande samhället***

I Skolinspektionens granskning framkommer det att eleverna ges goda förutsättningar för utbyten och kontakter med det omgivande samhället där komplexa hållbarhetsfrågor utgör grunden för elevernas lärande. Både lärare och elever beskriver hur de gör undersökningar och fältstudier i exempelvis olika affärer. Lärarna exemplifierar bland annat med hur elever gjort fältstudier i en livsmedelsaffär och därefter gjort koldioxiduträkningar på produkter för att se om det stämde med vad som angavs på produkterna. Vidare berättar de att de har ett samarbete med en naturskola och är mycket ute i naturen under de inledande veckorna på hösten. Lärarna beskriver också att eleverna får vara med och skörda spannmål då skolan ligger i närheten av en bondgård. Dessa arbeten har kommit till stånd genom lärarnas samplanering med blockundervisning och utgår från lärande för hållbar utveckling och dess tre dimensioner. Både rektor, lärare och elever säger att de verkliga perspektiven som samarbetet med det omgivande samhället ger, är en viktig del för att eleverna ska få en helhetsbild av lärande för hållbar utveckling.

---

<sup>1</sup> De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

Skolans arbetssätt med blockundervisningar är enligt lärarna en viktig förutsättning för att möjliggöra dessa kontakter med det omgivande samhället.

***Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs till viss del upp inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet***

Granskningen visar att delar av skolans systematiska kvalitetsarbete kan kopplas till lärande för hållbar utveckling genom att rektor och huvudman följer upp elevernas delaktighet och inflytande genom elevenkäter, elevhälsosamtal och genom utvärderingar som rektor genomför tillsammans med elevrådet. I enkätuppföljningar finns ett jämställdhetsperspektiv genom att elevers upplevda delaktighet och inflytande analyseras utifrån kön. Vidare utvärderar elever och lärare blockundervisningen varje år och justerar arbetssätt och innehåll till nästkommande läsår. Det framkommer emellertid inte i granskningen om resultaten därefter kommuniceras till eleverna. Det framkommer inte heller om deras utvärderingar gällande blockundervisningen är riktad mot just lärande för hållbar utveckling. I övrigt framgår det inte av utredningen att det görs någon ytterligare uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

### **Identifierat utvecklingsområde**

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det i flera delar finns en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Den gemensamma förståelsen omfattar dock inte alla lärare gällande såväl innehåll som formerna för utbildningen samt syftet med lärandet, att utveckla elevernas handlingskompetens.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens behöver lärande för hållbar utveckling genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande

läroplansmål så som kritiska förhållningssätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna<sup>2</sup>. Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas eget intresse eller endast förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen. Risker är stora att individuella ansträngningar blir kortlivade projekt som bara existerar i enskilda ämnen eller enstaka klasser.<sup>3</sup>

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att utveckla den gemensamma förståelsen för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare. Den gemensamma förståelsen bör inkludera såväl innehållet som formerna för utbildningen samt syftet att utveckla elevernas handlingskompetens. En sådan förståelse kan till exempel etableras genom att rektor möjliggör samtal där samsyn skapas mellan samtliga lärarna vad gäller lärande för hållbar utveckling. En gemensam förståelse kan etableras och upprätthållas genom kompetensutveckling som bidrar till en gemensam förståelse av lärande för hållbar utveckling.

## Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen

<sup>2</sup> Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

<sup>3</sup> Mogren, A. (2019). Guiding principles of transformative education for sustainable development in local school organisations: Investigating whole school approaches through a school improvement lens (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).

i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna<sup>4</sup> av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att flertalet lärare anger att de har god kännedom om Agenda 2030 och de nationella miljömålen. Lärarna värderar också att de har goda kunskaper gällande de tre dimensionerna av hållbar utveckling (ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska). De beskriver att lärande för hållbar utveckling utgör en central utgångspunkt i både blockundervisningen och den traditionella undervisningen. Vidare framkommer att lärare uppmärksammar pedagogiska utmaningar och dilemman som är kopplade till arbetet med lärande för hållbar utveckling. Rektorn har dock inte kartlagt behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna de senaste åren.

***Flertalet av lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de tre hållbarhetsdimensionerna***

I granskningen uppger flertalet av lärarna att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen. Det framkommer vidare att majoriteten av lärarna skattar sina kunskaper om de tre dimensionerna av hållbar utveckling (ekologisk, social och ekonomisk) som goda. Lärarna ger flera exempel på sin kännedom genom undervisningsplanering med bäring på hållbarhetsmålen, där eleverna till exempel arbetar med hur en stad organiseras och byggs upp utifrån de globala målen eller klädkonsumtionens påverkan utifrån de tre dimensionerna. Lärarna beskriver vidare sin kännedom med att de inom NO-undervisningen låter eleverna få bearbeta och ta ställning till exempelvis energikällornas påverkan på miljön och de åtaganden som Sverige gjort i både Agenda 2030 men också genom de nationella miljömålen. Några lärare anger dock att de har mindre kunskaper om de globala målen då de inte är knutna till deras undervisning och att kunskapen om de nationella miljömålen också är begränsad.

Både i informationsinhämtningen och i intervjuer beskriver lärarna att värdekonflikter bearbetas utifrån de tre dimensionerna och med komplexa hållbarhetsfrågor i verklighetsnära samhälleliga perspektiv. Lärare beskriver att de reflekterar över

---

<sup>4</sup> De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

hur de i undervisningen kan möta elevernas farhågor om framtida scenarion gällande klimat och miljöpåverkan med dels riskerna och de konsekvenser som redan sker idag. Lärarna berättar att de prognoser som kommuniceras i media ger en bild av en negativ framtid som kan ske och att dessa negativa framtidsprognoser blir en viktig del att bearbeta och hantera i undervisningen med eleverna. De anser att deras kunskaper inom lärande för hållbar utveckling är en viktig förutsättning för att kunna möta elevernas oro och tankar.

### ***Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling***

I Skolinspektionens granskning framkommer att rektorn inte har kartlagt lärarnas behov av kompetensutveckling avseende lärande för hållbar utveckling. Det framkommer också att det inte skett någon kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling de senaste åren. Allmänt tas frågan om behov av kompetensutveckling upp vid samtal kring lärarnas planering eller på lärarnas medarbetarsamtal med rektorn men lärarna säger att de inte har samtalat och fått frågor just kring lärande för hållbar utveckling. Både rektor och lärare framhåller i intervjuerna vikten av att de bör få kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling för att vidareutveckla arbetet på skolan och att alla lärare bör inkluderas.

## **Identifierat utvecklingsområde**

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och att de inte har fått någon kompetensutveckling inom området under de senaste åren. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Alla lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen

samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.<sup>5</sup>

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidtar adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Kompetensutveckling kan också bidra till en gemensam förståelse av lärande för hållbar utveckling.

## Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna ges förutsättningar att göra etiska ställningstaganden i undervisningen, utifrån olika perspektiv,

---

<sup>5</sup> Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

samt bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv. Vidare visar granskningen på att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt där olika perspektiv och värdekonflikter kommer till uttryck och där allas tankar och åsikter tas på allvar. Dock visar granskningen att eleverna i mindre utsträckning ges möjlighet till aktiv delaktighet i frågor som berör hållbar utveckling i undervisningens planering och utvärdering av arbetsformer och innehåll. Det framkommer även i granskningen att det förekommer skillnader mellan olika lärare för elevernas möjligheter till inflytande i de olika skolämnena.

***Eleverna ges möjlighet att göra etiska ställningstaganden och att bearbeta frågor som berör deras liv***

I Skolinspektionens granskning framgår att eleverna ges möjligheter att göra etiska ställningstaganden som bygger på demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter i frågor som berör dem och deras liv. Både elever och lärare beskriver elevernas perspektiv som till exempel köttkonsumtionens effekter och att skolan enbart har vegetarisk meny, vilket även tas upp i undervisningen. I intervjun ger elever exempel på arbetsområden där de får ta ställning och värdera för och nackdelar. De beskriver skolarbeten som handlar om att jordens resurser är felfördelad till exempel utifrån vattenförbrukningen. I de rika länderna förbrukas det betydligt mer vatten än i till exempel Zimbabwe. Vidare beskriver några andra elever arbetat med växthusgaser och hur det påverkar klimatförändringar i världen. Både elever, lärare och rektor berättar också om arbetet med hedersvåld som ett viktigt återkommande etiskt arbetsområde i alla klasser på skolan. Lärarna beskriver att genom att låta eleverna få bearbeta svåra frågor och etiska perspektiv så upplever lärarna ett större engagemang och intresse som motiverar elevernas lärande för hållbar utveckling. Blockundervisningens struktur på skolan möjliggör att eleverna får tid för att samtala om hållbarhetsfrågor och dilemman i undervisningen enligt lärarna.

***Undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt***

Granskningen visar att eleverna ges stora möjligheter att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. De elever som intervjuas i granskningen uppger att det generellt är helt okej att tycka olika i klassrummet och att det inte finns någon skillnad mellan hur flickors och pojkars tankar tas emot. Granskningen visar vidare att undervisningen till stora delar bygger på att eleverna samtalar utifrån flera olika perspektiv och där eleverna värderar och tar ställning för och emot. Elever berättar även att de ibland vid skriftliga provsituationer och inlämningar får redogöra för- och nackdelar och vad de tycker utifrån hållbarhetsperspektiv och de konsekvenser som kan uppstå i samhället. Eleverna säger också att de har starka åsikter och de respekterar varandra när de diskuterar i klasserna. Lärarna beskriver i det inskickade materialet flera exempel på frågeställningar där

undervisningen öppnar upp för olika perspektiv på hållbarhetsfrågor som eleverna får arbeta med och samtala kring. Till exempel beskriver en lärare hur hen i de naturorienterande ämnena låtit eleverna arbeta med och diskutera globaliseringen och vilka levnadsvillkor som råder i låglöneländer. Eleverna har då fått samtala kring framtida scenarion om industrin fortsättningsvis kan ge sysselsättning i dessa länder och vilka konsekvenser det kan ge. En annan lärare exemplifierar utifrån ett elevnära perspektiv hur de diskuterar konsumtionshets och hur det påverkar många människor och miljön idag. Hemkunskapsläraren ger exempel på att eleverna får värdera och diskutera om det är mer hållbart att köpa ekologisk frukt från Uganda eller ekologisk frukt som kommer från Sverige.

### ***Eleverna ges delvis inflytande och delaktighet i undervisningen och utbildningen***

Granskningen visar att elever delvis ges inflytande och möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Elevers inflytande och delaktighet sker främst genom mentorstid varje vecka där eleverna klassvis får möjlighet till inflytande gällande till exempel elevsociala aktiviteter och den fysiska skolmiljön. I intervjuer framkommer att mentorstidens innehåll och struktur har ersatt den formella strukturen med klassråd på skolan. När det gäller elevernas delaktighet och inflytande i undervisningen framkommer det i intervjuer med eleverna att de upplever att det skiljer åt mellan lärare och ämnen i vilken omfattning de får utöva ett aktivt inflytande i undervisningen. De beskriver att de kan ha inflytande i praktiska frågor men att elevinflytandet över arbetsformer och innehåll är begränsat. Lärarna bekräftar elevernas bild genom att de berättar att skolan har en tydlig struktur som ger eleverna ett mindre inflytande i undervisningen. Lärarna säger vidare att de anpassar undervisningen efter elevgruppen, men det möjliggör inte ett aktivt inflytande eftersom elever inte medvetandegörs och därmed inte själva ges möjlighet att uppfatta sig som delaktiga i undervisningens innehåll, genomförande och planering. Detta bekräftas också av de senaste resultaten i Skolenkäten där eleverna i årskurs 9 våren 2021 värderade sitt inflytande lägre än genomsnittet i riket.<sup>6</sup> Lärarna värderade också elevers möjlighet att påverka undervisningens innehåll som lägre än rikets genomsnittliga värde i enkätundersökningen.

Gällande jämställdhetsperspektivet så upplever flera av eleverna att det inte är några större skillnader mellan flickor och pojkar medan några elever beskriver att flickor upplevs vara mer engagerade när det gäller att bidra till hållbar utveckling. Några andra elever svarar att det är olika från person till person och att det inte har med kön att göra. Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna upplever

---

<sup>6</sup> Resultat i Skolenkäten anges i form av indexvärden (0-10), där ett högt indexvärde indikerar en positiv uppfattning. Indexvärde för frågan "Vi elever har inflytande över undervisningens innehåll" för elever i årskurs 9 på Skolan Bergius 7-9 är 3,8, jämfört med samtliga medverkande skolenheter 4,6.

att de kan påverka och bidra till hållbar utveckling. I intervjuer med elever så framkommer det att eleverna diskuterar och reflekterar kring hur de kan bidra och utöva inflytande på hållbar utveckling både globalt och i ett vardagligt elevperspektiv. I intervjuerna berättar även flera elever att de kan påverka privat genom att exempelvis sopsortera hemma, panta tomglas, inte köpa nya kläder och cykla istället för att åka bil.

### Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Granskningen visar på att rektor och lärare behöver vidareutveckla verktyg och arbetssätt som möjliggör att eleverna blir mer delaktiga i arbetet med att formulera mål, planera, genomföra och utvärdera lärandet för hållbar utveckling för att på så sätt öka elevernas delaktighet och inflytande i undervisningen.

Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.<sup>7</sup> För att elevers delaktighet och inflytande i skolan ska bli en realitet bör lärarna involvera elever på ett konkret sätt i undervisningen samt utbildningen. Eftersom inflytandet ska vara påtagligt, det vill säga tydligt för eleverna, räcker det inte med att läraren själv planerar undervisningen, med hänsyn till elevernas intressen och tidigare erfarenheter. Genom att eleverna görs delaktiga och ges inflytande över undervisning och utbildning, utvecklas deras handlingskompetens och utbildningen stannar inte vid att ge kunskaper om tillstånden i världen, utan främjar också elevernas vilja och förmåga att påverka utvecklingen i en hållbar riktning.<sup>8</sup>

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med att genom demokratiska arbetsformer ge eleverna möjlighet till

---

<sup>7</sup> Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

<sup>8</sup> Almers, Ellen (2009). *Handlingskompetens för hållbar utveckling: Tre berättelser om vägen dit*. Diss. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

inflytande och delaktighet i de delar av utbildningen som berör lärande för hållbar utveckling. Det kan till exempel innebära att eleverna ges utökade möjligheter och deltar i planering av den dagliga undervisningen och påverka teman och aktiviteter inom lärande för hållbar utveckling. Det kan också handla om att eleverna får planera och leda seminarier och ha synpunkter på litteratur/läromedel. Elever kan också genom ett utökat aktivt arbete med mentorstid/ klassråd och elevråd ges reellt inflytande över planering och utvärdering av arbetsformer och innehåll i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.

#### På Skolinspektionens vägnar

X Mimmi Delsing

---

Beslutsfattare  
Signerat av: Mimmi Delsing

X Camilla Ekman

---

Föredragande  
Signerat av: Camilla Ekman

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ia Thun deltagit.

## Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

---

Granskningsintervjuer har genomförts på Skolan Bergius 7-9 mellan den 15 mars och 17 mars 2022 av utredarna Camilla Ekman och Ia Thun.

Huvudman för Skolan Bergius 7-9 är Sigtuna Friskola AB i Sigtuna kommun och ligger i Stockholms län. I Sigtuna kommun har cirka 53 000 invånare och det finns 20 grundskolor varav Skolan Bergius är en friskola och är en av skolorna i kommunen. Skolan Bergius 7-9 är belägen i Märsta och har läsåret 2021/2022 cirka 198 elever. Lärarna på skolenheten är organiserade i ett arbetslag. Skolenheten leds av en rektor.

## Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

---

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

### Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida.

---

## Bilaga 3: Författningsstöd

---

### Bedömningsområde A

#### Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

### Bedömningsområde B

#### Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

### Bedömningsområde C

#### Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

## Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

|                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Utvecklingsområde:</b> Rektorn behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet. |
| Redovisa vilka åtgärder som genomförts:                                                                                                                                                                                                                      |
| Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:                                                                                                                                                                      |
| Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:                                                                                                                                                                                                 |
| Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:                                                                                                                                                                                                        |
| En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?                                |

|                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Utvecklingsområde:</b> Rektorn behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar. |
| Redovisa vilka åtgärder som genomförts:                                                                                                                                                                                        |

|                                                                                                                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:                                                                                                                                       |
| Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:                                                                                                                                                                  |
| Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:                                                                                                                                                                         |
| En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt? |

|                                                                                                                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Utvecklingsområde:</b> Rektorn och lärarna behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.        |
| Redovisa vilka åtgärder som genomförts:                                                                                                                                                                                       |
| Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:                                                                                                                                       |
| Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:                                                                                                                                                                  |
| Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:                                                                                                                                                                         |
| En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt? |